

FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Rundskriv

Informasjon og rådgivning ved salg av livsforsikring med investeringsvalg

RUNDSKRIV:

14/2016

DATO:

12.07.2016

MOTTAKERE:

Livsforsikringsforetak

Filialer av utenlandske livsforsikringsforetak (NUF)

Pensjonskasser

Innskuddspensjonsforetak

Forsikringsagenter for utenlandske forsikringsforetak

FINANSTILSYNET

Postboks 1187 Sentrum

0107 Oslo

Innhold

1	Innledning	3
2	Oppsummering	3
3	Informasjon og rådgivning	4
3.1	Informasjon og rådgivning ved tegning av forsikring og i forsikringsperioden	4
3.1.1	Forsikringsprodukt med forsikringsforetaket som avtalepart	4
3.1.2	Produktspekteret	4
3.1.3	Forsikringstakerens forsikrings- og sparebehov	4
3.1.4	Risiko og kostnader	5
3.1.5	Utsatt beskatning og skjermingsfradrag	5
3.1.6	Frarådingsplikt	5
3.1.7	Returprovisjoner	6
3.2	Informasjon og rådgivning ved forsikringstakerens senere bytte av underliggende investeringer	6
3.3	Særlig om nettløsninger	6
3.4	Krav til skriftlighet og dokumentasjon	7
3.5	Distribusjon	7
3.6	Forsikringsforetak med hovedsete i annen EØS-stat	8
4	Kollektive pensjonsordninger med investeringsvalg	9
4.1	Innskuddspensjon	9
4.2	Pensjonskapitalbevis, pensjonsbevis og fripoliser med investeringsvalg	9
4.3	Konvertering av fripoliser til investeringsvalg	10
5	Individuelle pensjonsavtaler	11

1 Innledning

Rundskrivet gjelder livsforsikringsforetak, samt pensjonskasser og innskuddspensjonsforetak når det gjelder temaer som er relevante for disse. Forsikringsagenter handler fullt og helt på forsikringsforetakets ansvar for de produktene som formidles, og er dermed også omtalt i rundskrivet.

Rundskrivet omhandler de generelle informasjons- og rådgivningspliktene forsikringsforetakene har overfor forsikringstakerne og informasjonsplikten arbeidsgivere (forsikringstakerne) har overfor arbeidstakerne/enkeltmedlemmene. Rundskrivet omhandler også krav til informasjon og rådgivning til fripoliseinnehavere som vurderer å gå over til fripoliser med investeringsvalg.

Rundskrivet oppsummerer og presiserer Finanstilsynets tidligere uttalelser. Henvisninger til Finanstilsynets tidligere uttalelser og oversikt over relevant regelverk følger vedlagt.

2 Oppsummering

I forbindelse med tegning av en forsikring og i forsikringsperioden skal forsikringsforetakene vurdere forsikringstakerens forsikrings- og sparebehov, informere om forventet avkastning, risiko og totale kostnader, samt fraråde mot produkter som ikke egner seg for forsikringstakeren. Ved bytte av underliggende investeringer gjelder også visse informasjons- og rådgivningsplikter.

Forsikringsforetakene skal informere forsikringstakerne dersom de mottar returprovisjon mv. Det er forsikringstakerens interesser som skal ivaretas ved valg av verdipapirfond og fondsløsninger. Finanstilsynet har observert at foretak tilbyr lav eller ingen andel indeksfond i investeringsvalgporteføljen. Dersom dette skyldes at indeksfond har lave forvaltningsgebyrer, anser Finanstilsynet dette som kritikkverdig.

Informasjons- og rådgivningsreglene gjelder også når forsikringsprodukt selges på nett. Dersom forsikringstakeren ønsker å bytte til en mer risikofylt investering, vil informasjonsplikten forsterkes.

For at eiere av pensjonskapitalbevis, pensjonsbevis eller fripoliser med investeringsvalg skal kunne fatte en informert beslutning om valg av leverandør, skal informasjon om tilgjengelig fondsmeny, sammensetning av fondsprofiler og forvaltnings- og administrasjonskostnader alltid fremgå av leverandørenes nettsider, selv om det legges opp til at eieren kan ta kontakt med rådgiver for valg av portefølje.

Det er store forskjeller på hvilke kostnader som belastes pensjonskapitalbevis, pensjonsbevis og fripoliser med investeringsvalg hos de ulike pensjonsleverandørene. Finanstilsynet legger til grunn at alle pensjonsleverandørene skal fremlegge regneeksempler for eieren som viser kostnadene ved valg av ulike fond.

3 Informasjon og rådgivning

3.1 Informasjon og rådgivning ved tegning av forsikring og i forsikringsperioden

I det følgende er det angitt hvilke elementer Finanstilsynet mener informasjons- og rådgivningsplikten omfatter i forbindelse med tegning av en forsikring og i forsikringsperioden.

Forsikringsforetaket skal gi forsikringstakeren opplysninger om viktige sider ved de forskjellige typer forsikringer som kan dekke forsikringsbehovet. Forsikringsforetaket skal også orientere om alternative forsikringsformer eller nye tilleggsdekninger som innføres i forsikringsperioden. Videre skal foretaket sikre at kundene på en betryggende måte blir kjent med graden av risiko, kostnadsansvar og forventet netto avkastning knyttet til produktene, samt de regler om bindingstid, oppsigelse og inn- og utbetalingsordninger som skal gjelde ¹.

Informasjonen som gis skal være klar, relevant og forståelig. Forsikringstakerens erfaring må også tas hensyn til.

3.1.1 Forsikringsprodukt med forsikringsforetaket som avtalepart

For livsforsikringsforetak i finanskonsern med felles logo, skal det fremgå av produktark, nettsider og kjøpsblankett mv. hvilket foretak som blir avtalepart. Forsikringsforetakets foretaksnavn inkludert juridiske foretaksform skal fremgå. Slik at forsikringstakeren i forkant av tegningen ikke skal være i tvil om hvilket foretak vedkommende forholder seg til.

Ved salg av produkter der forsikringstakeren kan foreta investeringsvalg skal det før avtale inngås fremgå at forsikringstakeren ikke blir eier av de valgte finansielle instrumentene, men får en fordring på forsikringsforetaket.

3.1.2 Produktspekteret

Banker og verdipapirforetak, eventuelt i egenskap av agenter, vil naturlig tilby et bredt spekter av spareprodukter. Livsforsikringsforetak og enkelte av deres agenter selger kun forsikringsforetakenes egne produkter.

Forsikringstakeren må bli forklart hva som er produktspekteret og at anbefalingene som gis er vurdert ut ifra det konkrete produktspekteret som tilbys. Særlig når tilbudet er begrenset, kan det hende at ingen av produktene er egnet for den konkrete forsikringstakeren.

3.1.3 Forsikringstakerens forsikrings- og sparebehov

Forsikringsforetaket må analysere forsikringstakerens forsikrings- og sparebehov, og det må gis råd som er tilpasset den enkeltes behov. Livsforsikringsavtaler med investeringsvalg må antas først og fremst å skulle ivareta et sparebehov hos forsikringstakeren og det må da avklares om forsikringstakeren har et slikt sparebehov.

---

¹ Lov om finansforetak og finanskonsern (finansforetaksloven) § 16-1 (3)

Momenter i vurderingen er forsikringstakerens inntekts- og formuesposisjon generelt, herunder øvrige forsikringer og investeringer, antall år til pensjonsalder, risikovilje, kompetanse, erfaring og om forsikringstakeren er i stand til å forstå risikoen i produktet.

3.1.4 Risiko og kostnader

Faktorer som påvirker forventet avkastning, herunder faktorer som risiko og kostnader, vil være viktige sider ved produktet som forsikringsforetaket skal opplyse om ved tegning. Finanstilsynet forventer at forsikringsforetakene også i forsikringstiden på forsvarlig måte holder forsikringstakeren orientert om viktige sider av forsikringsavtalen, herunder faktorer som risiko og kostnader.

Informasjon om de totale kostnadene som vil belastes forsikringstakeren, herunder risikopremie, forsikringsforetakets øvrige kostnader², kostnader i verdipapirfondene og eventuelt kurtasje ved kjøp av aksjer³, er nødvendig for at en forsikringstaker skal kunne ta en velinformert investeringsbeslutning. Finanstilsynet forutsetter at alle kostnadene som påløper i produktene oppgis.

Forsikringskontrakten skal inneholde opplysninger om provisjoner og andre kostnader som påløper ved etablering, forvaltning, flytting og gjenkjøp. Finanstilsynet forutsetter at forsikringsforetakene også informerer om hvorvidt de mottar returprovisjon og hvor mye som mottas, jf. punkt 3.1.7.

Forsikringsforetakene skal minst halvårlig gi forsikringstakeren opplysninger om forsikringskontraktens verdiutvikling, og årlig sende en kontoutskrift til den enkelte forsikringstaker. Kontoutskriften skal blant annet vise alle bevegelser som er relevante for saldoens utvikling, inkludert årets premie eller innskudd, årets vederlag for dekning av henholdsvis risiko, administrative tjenester og forvaltning av midlene knyttet til kontrakten. Kontoutskriften skal videre vise årets avkastning på midler knyttet til kontrakten, herunder eventuell avkastning som er benyttet til å dekke vederlaget for forvaltningen av verdipapirfond som er avregnet i verdipapirfondets avkastning.

3.1.5 Utsatt beskatning og skjermingsfradrag

I forsikringsforetakenes markedsføring av livsforsikringsavtaler med investeringsvalg fremheves ofte fordelene med utsatt beskatning på gevinst ved realisasjon av underliggende investeringer. Fordelen med utsatt beskatning er begrenset til forsikringstakere som handler aktivt, mens forsikringstakere som har plassert midlene i samme fond gjennom store deler av kontraktsperioden ikke vil kunne oppnå den samme fordelene. Forsikringstakeren vil heller ikke ha krav på skjermingsfradrag på gevinsten. Dette må hensyntas ved vurderingen av om produktet anses egnet for den konkrete forsikringstakeren.

3.1.6 Frarådingsplikt

Forsikringsforetaket har en plikt til å si ifra/fraråde forsikringstakeren dersom et produkt ikke egner seg. Dersom forsikringstakeren likevel vil inngå en avtale, må forsikringsforetaket kunne dokumentere at fraråding er gitt.

---

² Etableringskostnad, kjøpsgebyr, administrasjonsgebyr, forvaltningshonorar, endringsgebyr, bankkontogebyr mv.

³ Vil i praksis kun gjelde enkelte unit linked - kontrakter

3.1.7 Returprovisjoner

Forsikringsforetakene skal informere dersom de mottar returprovisjon eller annet fra forvaltningsselskap, AIF-forvaltere⁴ med videre, og hvor mye som mottas. Finanstilsynets kartlegging av returprovisjoner⁵ har vist at det er lav eller ingen andel indeksfond i investeringsvalgporteføljene. Dette gjaldt også investeringsvalg med åpen fondsmeny. Indeksfond har lave forvaltningsgebyrer, noe som igjen kan påvirke returprovisjonene. Nivået på forvaltningsgebyrene kan ha stor betydning for forsikringstakerens totale avkastning og fremtidig pensjon. Forsikringsforetakene skal ha klare retningslinjer for valg av eiendeler og endring av porteføljer for å unngå at det oppstår interessekonflikter mellom forsikringstakeren og forsikringsforetaket. I tilfelle av interessekonflikt skal hensynet til forsikringstakeren gå foran.

3.2 Informasjon og rådgivning ved forsikringstakerens senere bytte av underliggende investeringer

Forsikringsforetakene skal gi informasjon om kostnadene ved og risikoen i de ulike investeringsvalgmuligheter både i forkant av de valg forsikringstaker gjør og når forsikringstaker gjør bytter underveis i forsikringsavtalens løpetid.

Forsikringsforetaket vil på byttetidspunktet normalt kunne forutsette at forsikringen med investeringsvalg fortsatt er egnet for forsikringstakeren.

Både når forsikringstakeren har åpent investeringsvalg i forsikringsavtalen og forhåndsdefinerte investeringsprofiler (som Trygg, Forsiktig, Balansert, Moderat og Offensiv), må forsikringsforetaket kunne legge til grunn ved senere bytte av underliggende at forsikringstakeren er i stand til å tilegne seg forsikringsforetakets informasjon på nettsider, i produktark, i lenker på foretakets nettsider mv.

For å oppfylle informasjonsplikten på byttetidspunktet må nødvendig informasjon om risikoen og kostnadene i de ulike investeringsvalg fremgå av forsikringsforetakenes nettsider/systemer. Det kan eventuelt lages sjekklister for forsikringstakeren til bruk ved bytter, lages "ofte stilte spørsmål" osv. Forsikringstakeren skal gis mulighet for å ta kontakt med forsikringsforetaket for mer informasjon.

Dersom forsikringstakeren ønsker å bytte til mere risikofylte investeringer⁶ enn verdipapirfond og aksjer notert på regulert marked, vil imidlertid informasjonsplikten forsterkes. Informasjonsmateriale alene vil ofte ikke være nok for å oppfylle informasjonsplikten om blant annet hvilke typer risikoer et slikt bytte medfører. Et slikt bytte vil i praksis medføre et krav om individuell rådgivning i forkant.

3.3 Særlig om nettløsninger

Utgangspunktet for vurderingen av forsikringsforetakets nettløsninger er at de aktuelle produktene er kompliserte spareprodukter. Det er krevende å vurdere de ulike kategorier av produkter opp mot egne behov. Mange av produktene kan også ha et stort spekter av

⁴ Forvaltere av alternative investeringsfond

⁵ [Kartlegging av returprovisjoner](#)

⁶ Vil i praksis kun gjelde enkelte unit linked - kontrakter

investeringsvalg. Valget vil ha konsekvenser for forsikringstakeren langt frem i tid og kan ha stor betydning for endelig pensjon.

Finanstilsynet utelukker ikke at det kan lages nettløsninger som tilfredsstiller kravene til informasjon og rådgivning. Relevant informasjon skal gjøres tilgjengelig på nett uten at det kreves pålogging.

Informasjonsplikten vil som nevnt forsterkes dersom forsikringstakeren skal bytte til mere risikofylte og/eller mer komplekse investeringer enn verdipapirfond og aksjer notert på regulert marked. Eventuelle nettløsninger vil forutsette stor grad av aktpågivenhet når det gjelder oppfyllelse av informasjons- og rådgivningskravene.

3.4 Krav til skriftlighet og dokumentasjon

Det er et skriftlighetskrav knyttet til forsikringsforetakenes og forsikringsagentenes informasjonsplikt i forsikringsavtaleloven og forsikringsformidlingsloven med tilhørende forskrift. Det er ikke eksplisitte krav om skriftlighet og dokumentasjon av rådgivningen eller salget. Men forsikringsagentene har en plikt til å gi en skriftlig sammenfatning av forsikringstakerens krav og behov og begrunnelsen for rådene som er gitt.

Det følger imidlertid av regler om risikostyring at forsikringsforetak og forsikringsagenter skal ha rutiner og systemer for hvilke forsikringsavtaler som er inngått med hvilke forsikringstakere og med hvilket innhold. Etter Finanstilsynets oppfatning må salg og rådgivning av livsforsikring med investeringsvalg dokumenteres, for å sikre god internkontroll og styrke forbrukervernet.

Verdipapirforetakenes dokumentasjonskrav ved rådgivning og salg knyttet til finansielle instrumenter er regulert i verdipapirhandelloven. Finanstilsynet legger til grunn at all rådgivning og salg fra verdipapirforetaket skal dokumenteres, dvs. også virksomhet knyttet til alternative spareprodukter, som for eksempel unit linked-kontrakter.

3.5 Distribusjon

Livsforsikring med investeringsvalg selges i stor grad gjennom livsforsikringsforetakenes agenter. Kvalifikasjonskrav for forsikringsagenter følger av forsikringsformidlingsloven. For foretak som utøver forsikringsagentvirksomhet i tillegg til sin yrkesmessige hovedvirksomhet, dvs. aksessorisk forsikringsagentvirksomhet, er det noe mer lempeligere kvalifikasjonskrav i forskrift om aksessorisk forsikringsagentvirksomhet.

Forsikringsagenter skal på grunnlag av opplysningene fra forsikringstakeren vurdere forsikringstakerens krav og behov, samt begrunne hvert råd den gir forsikringstakeren om et bestemt forsikringsprodukt. Disse kravene innebærer at det skal foretas en egnethetsvurdering av forsikringstakeren.

For at agentene skal kunne oppfylle kravene til egnethetsvurdering av forsikringstakeren, må livsforsikringsforetakene sørge for at agentene som selger forsikringsforetakets produkter oppfyller nødvendige kvalifikasjonskrav og forstår produktene.

Livsforsikringsforetaket kan ikke unnlate å oppfylle den informasjons- og rådgivningsplikten som lovgiver har bestemt skal være en del av produktet gjennom å skyve denne over på

kunde, agent eller på andre måter. Livsforsikringsforetaket kan heller ikke henvise forsikringstakeren til å engasjere en investeringsrådgiver som er uavhengig av forsikringsforetaket. En rådgiver må være registrert som forsikringsforetakets forsikringsagent og forsikringsforetaket har ansvaret for agenten.

Noen forsikringsforetak oppnevner verdipapirforetak som driver aktiv forvaltning til å foreta investeringsbeslutninger i de underliggende finansielle instrumentene, innenfor rammen av investeringsprofilen i forsikringsavtalene. Forsikringsforetakets ansvar for forvalter følger da av generelle regler for utkontraktering og forsikringsforetaket vil ha det fulle ansvaret for den utkontrakterte virksomheten.

Dersom forsikringsagenten også er et verdipapirforetak, vil verdipapirhandellovens krav til god forretningsskikk komme til anvendelse. Kravet om god forretningsskikk gjelder verdipapirforetakets totale virksomhet og ikke bare for investeringstjenestevirksomheten.

Noen verdipapirforetak og en del andre agenter har ved salg av de aktuelle produktene valgt å følge verdipapirhandellovens og verdipapirforskriftens strengere bestemmelser basert på MiFID (Markets in Financial Instruments Directive) om informasjon og rådgivning. Selgere hos en del av disse agentene vil også være autoriserte finansielle rådgivere.

Forsikringsforetakene må sørge for at de aktuelle ansatte i foretaket har kunnskap og kvalifikasjoner slik at kravene til informasjon og rådgivning er oppfylt.

3.6 Forsikringsforetak med hovedsete i annen EØS-stat

Kapitalforvaltningsforskriftens krav til informasjon er ikke gjort gjeldende for forsikringsforetak med hovedsete i annen EØS-stat. Kapitalforvaltningsforskriftens krav suppleres imidlertid av finansforetaksloven og forsikringsavtalelovens regler, som også gjelder for forsikringsforetak i annen EØS-stat. Av begge regelsett følger det at forsikringsforetaket har en omsorgsplikt.

Rådgivnings- og informasjonsplikten i forbindelse med tegningen må også omfatte forhold som er relevante for de bytter av underliggende investeringer som forsikringstakeren senere kan foreta. Tilbys forsikringstakeren åpent investeringsvalg i forsikringsavtalen, er det spesielt viktig at forsikringsforetaket i forbindelse med tegningen gir råd og informasjon, tilpasset forsikringstakerens risikovilje mv., om hvilke typer finansielle instrumenter forsikringstakeren bør velge mellom.

Finanstilsynet understreker at det må gis klar, relevant og forståelig informasjon om graden av risiko, kostnadsansvar og forventet netto avkastning knyttet til produktene, samt de regler om bindingstid, oppsigelse og inn- og utbetalingsordninger som skal gjelde. Når kunden vil bytte investeringer, må forsikringsforetaket, som et minimum, gi kunden tilgang til dekkende informasjon og mulighet for å ta kontakt med forsikringsforetaket eller dets agenter⁷.

---

⁷ Se også: [Brev av 28.april 2014 til Advokatfirmaet Wiersholm](#)

4 Kollektive pensjonsordninger med investeringsvalg

4.1 Innskuddspensjon

Pensjonsordninger med investeringsvalg for arbeidstakere kan i prinsippet etableres etter innskuddspensjonsloven, tjenestepensjonsloven og foretakspensjonsloven. I praksis er det pensjonsordninger etablert i henhold til innskuddspensjonsloven som har hatt investeringsvalg for arbeidstakerne.

De generelle informasjonsreglene i forsikringsavtaleloven med videre regulerer informasjon til forsikringstakeren. I kollektive ordninger er dette arbeidsgiveren og ikke enkeltmedlemmer. Lov om innskuddspensjon regulerer arbeidsgiverens informasjonsplikt til arbeidstakerne. I forskriften til innskuddspensjonsloven følger det at forsikringsforetaket plikter å gi arbeidsgiveren tilstrekkelig grunnlagsmateriell slik at arbeidsgiveren kan oppfylle sin informasjonsplikt overfor arbeidstakerne. Det skal blant annet gis informasjon om risiko og risikovirkninger knyttet til det investeringsvalg som er gjort for pensjonsordningen. Finanstilsynet forventer at arbeidstakerne også gis informasjon om forventet avkastning og kostnader knyttet til ulike investeringsvalg.

Arbeidstakerne skal gis tilstrekkelig informasjon til at de skal kunne foreta velfunderte investeringsvalg. Informasjonsplikten er ikke utelukkende knyttet til den investeringsvalgporteføljen som arbeidstakerne tildeles ved opptak i pensjonsordningen. Informasjonen må også være relevant og dekkende for senere skifter av investeringsvalg eller gis ved arbeidstakernes senere bytte av underliggende investeringer.

4.2 Pensjonskapitalbevis, pensjonsbevis og fripoliser med investeringsvalg

Pensjonskapitalbevis, pensjonsbevis og fripoliser med investeringsvalg er etter utstedelse eller konvertering basert på kontrakter mellom eier (rettighetshaver) og livsforsikringsforetaket. De særskilte krav til informasjon fra arbeidsgiver til enkeltmedlemmer av pensjonsordningen vil da ikke lenger gjelde.

De fleste ansatte i privat sektor vil bytte jobb flere ganger i løpet av sin yrkeskarriere og mottar dermed flere pensjonskapitalbevis, pensjonsbevis og/eller fripoliser. Av hensyn til administrasjonskostnader mv. vil det være rasjonelt både for den enkelte eier og pensjonsleverandørene å samle alle hos én leverandør. Det er imidlertid bare adgang til å slå sammen kontrakter utstedt i henhold til en og samme pensjonslov.

For pensjonskapitalbevis, pensjonsbevis og fripoliser med investeringsvalg er det arbeidsgiveren og ikke eieren av beviset som har valgt leverandør ved utstedelse. For at eieren av pensjonskapitalbevis, pensjonsbevis og/eller fripoliser med investeringsvalg senere skal kunne fatte en informert beslutning om bytte av leverandør, skal informasjon om tilgjengelig fondsmeny, sammensetning av fondsprofiler og forvaltnings- og administrasjonskostnader alltid fremgå av leverandørens nettsider. All informasjon skal være åpen og lett tilgjengelig.

Finanstilsynet vil påpeke at det kan være store forskjeller i kostnadene som belastes pensjonskapitalbevis, pensjonsbevis og fripoliser med investeringsvalg. Finanstilsynet har sett eksempler der ett forsikringsforetak tilbyr pensjonskapitalbevis med forvaltningskostnader på 0,40 % og ingen administrasjonskostnader av fondets konto, mens et annet forsikringsforetak tilbyr pensjonskapitalbevis med forvaltningskostnader på 1,32 % og administrasjonskostnader på 0,35 % av fondets konto. Et pensjonskapitalbevis på kr 500 000 vil, med det siste eksempelet, gi en arbeidstaker med 20 år igjen til pensjonsuttak redusert utbetalt pensjon i størrelsesorden 20 %. Dette illustrerer betydningen av tilstrekkelig informasjon om alle kostnader til eiere av pensjonskapitalbevis, pensjonsbevis og fripoliser med investeringsvalg.

4.3 Konvertering av fripoliser til investeringsvalg

Foretakspensjonsloven og tilhørende forskrift stiller krav til informasjon og råd før det inngås avtale om konvertering av fripoliser med investeringsvalg.

Pensjonsinnretningen bør først og fremst gi nøktern og saklig informasjon om hvilke alternativer fripoliseinnehaveren har og hva de innebærer. Det skal gis informasjon om helt bestemte forhold angitt i lovgivningen. For hvert av disse punktene skal det opplyses om hva som tilsvarende gjelder for en fripolise som undergis alminnelig forvaltning. Pensjonsinnretningen har videre plikt til å kartlegge fripoliseinnehaverens behov og ønske om risiko og til å opplyse om eventuelle forhold som tilsier at en overgang til investeringsvalg ikke vil være i fripoliseinnehaverens interesse, såkalt frarådingsplikt. Relevante hensyn ved vurderingen av om det foreligger frarådingsplikt er kort tid igjen til pensjonsalder og en høy årlig rentegaranti. Pensjonsinnretningen skal gi en skriftlig sammenfatning av de opplysninger og råd som er gitt.

Før det inngås avtale om utstedelse av fripolise med investeringsvalg, skal pensjonsinnretningen gi fripoliseinnehaveren skriftlige eksempler som viser hvor stor årlig avkastning en gitt investeringsportefølje minst må ha for å oppnå bestemte pensjonsytelser. Det skal angis hvor sannsynlige og usikre de ulike utfallene er. Videre skal det opplyses om minstekravet til avkastning for minst to ulike nivåer på pensjonsytelsene. Eksemplene må ta utgangspunkt i garanterte ytelser på uttakstidspunktet. Det skal tas hensyn til fripoliseinnehaverens alder, kjønn, pensjonsinnretningens vederlag, risikoresultat og engangspremie ved overføring til alminnelig forvaltning ved uttak av alderspensjon. Finanstilsynet legger til grunn at kravet til minsteavkastning må oppgis både før og etter at det er tatt hensyn til kostnadene. Risiko og usikkerhet i forutsetningene skal komme klart frem i presentasjonen av eksemplene.

Formålet med eksemplene er å sette fripoliseinnehaveren i stand til å se sammenhengen mellom gitte (høyere) pensjonsytelser og den årlige avkastningen som i så fall må oppnås, der faktorer som bidrar til å øke eller påvirke kravet til avkastning er hensyntatt. Fripoliseinnehaveren skal også få en oppfatning av sannsynligheten eller usikkerheten ved å oppnå en slik avkastning.

Det er ikke krav om at eksemplene skal være individualiserte, men eksemplene må være relevante, realistiske og ikke villedende. Dette innebærer at løpende vederlag og engangspremien ved overføring til alminnelig forvaltning i kollektivporteføljen på uttakstidspunktet skal baseres på realistiske tariffer og premieberegningsgrunnlag. Videre skal eksemplene være tilpasset fripoliseinnehaverens aldersgruppe.

Forskriftens krav til eksempler utelukker ikke at det i tillegg kan gis andre eksempler. Formålet om å vise fripoliseinnehaveren sammenhengen mellom kravet til avkastning og bestemte pensjonsytelser, samt kravet om at eksemplene må være relevante, realistiske og ikke villedende, må imidlertid ivaretas.

Pensjonsinnretningen må etablere rutiner for å sikre at avkastningsforutsetningene som benyttes i prognoser om forventet utbetaling fra fripolise med investeringsvalg og som benyttes i informasjonsmateriell overfor kunden, er i samsvar med det som med rimelighet kan legges til grunn gitt aktuell markedsinformasjon. Dersom pensjonsinnretningen benytter avkastningsforutsetninger fastsatt i bransjeavtaler, har pensjonsinnretningen i perioden mellom oppdateringer av slike bransjeavtaler, et selvstendig ansvar for regelmessig å vurdere behovet for justeringer i lys av markedsutviklingen.

5 Individuelle pensjonsavtaler

Individuelle pensjonsordninger har særskilte informasjonspliktregler i lov om individuell pensjonsordning. Loven supplerer de generelle informasjonspliktreglene i forsikringsavtaleloven og forskrift.

Forbrukerombudet/Finans Norge har laget en anbefaling om informasjon ved sammenslåing av midler fra individuelle pensjonsordninger med fripoliser fra tjenestepensjonsordninger m.m.: <https://www.fno.no/contentassets/a4d3d1bfe2884be4bf57bd26bc4bf2b3/anbefaling-om-informasjon-til-kunder-ved-sammenslaing-av-midler-fra-ind-pensjordn-m-fripoliser-fra-tjenestep.pdf>

For Finanstilsynet

Emil R. Steffensen
direktør bank- og forsikringstilsyn

Runa K. Sæther
seksjonssjef

Kontaktpersoner:

Rådgiver Ingerid Boge, tlf. 22 93 99 48
e-post: ingerid.boge@finanstilsynet.no

Tilsynsrådgiver Lisbeth Økland, tlf. 22 93 98 26
e-post: lisbeth.okland@finanstilsynet.no

Tilsynsrådgiver Ragnhild Wiborg, tlf. 22 93 99 11
e-post: ragnhild.wiborg@finanstilsynet.no

Vedlegg:

Oversikt over relevant regelverk

Finanstilsynets tidligere uttalelser

